

על האיורים של רות צרפתי*

מאת סבינה שביד

עולמו החווייתי של האדם מבוסס על התנסויות שתחילתן בקליטה חושית, כגון ראייה, שמיעה, מישוש, ריח או טעם, המרכזת סביבה תגובה רגשית ושכלית מורכבת ומגוונת. חוויות כאלה כאשר הן מתרחשות בתקופת הילדות הן חזקות וראשוניות מאד וזכרונון מהדהד בנו שנים רבות ומשמש מעין רקע, או מעין תיבת תהודה להרבה חוויות מאוחרות יותר.

ביטוי ספרותי ועדות אישית למה שנאמר קודם נמצא בקטע מפורסם של פרוסט בספרו "בעקבות הזמן האבוד"¹. גיבור הסיפור מעיד כך: "מדוכא מיסורי יום שעבר ומסיכויי מחר עצוב הגשתי אל שפתי כפית תה שבה טבלתי פרוסה של עוגה. אולם ברגע שלגימת התה עם פרוסת העוגה נגעו בחכי, נזדעזעתי מופתע מכל המתרחש בתוכי. הנאה נפלאה נשתפכה בי, נבדלת, דומה ללא כל סיבה מסוימת... ולפתע פתאום עלה הזכרון והופיע לפני. טעם זה היה טעמה של פרוסה קטנה של עוגת Madeleine שבה היתה מכבדת אותי הדודה ליאונה בכל יום ראשון בשבוע בקומברה..."

... שעה שמן העבר הרחוק לא נשמר עוד דבר, לאחר מותם של יצורים חיים, לאחר הריסת חפצים, נשארו רק הם, הפריכים יותר, המופשטים יותר, העיקשים יותר, הנאמנים יותר — הטעם והריח נשארים עוד זמן ממושך, כמו הנשמות, כדי להזכיר את עצמם, לצפות, לקוות, על הריסות כל השאר, — לשאת ללא הפוגה על גבי הלגימה הקטנה והבלתי מוחשית כמעט, את בניינו העצום של הזכרון".

הזכרון יכול להדהד בנפשנו צלול ועז, בבחינת חוויה רעננה, מקורית ואישית, שיש בה כדי להצילנו מן האפרורית והשיגרה, או לשקוע בשיגרת החזרה הנוטלת מן החוויה הראשונית את ברקה ומעניקה לה מראה שדוף כשל שבלונה שחוקה. אולם ישנם אנשים המצליחים להעלות למעננו מנבכי הזמן האבוד זכרון רענן של החוויה הראשונית. הם מצליחים לגאול למעננו מעולם השיכחה של הסכמות המתות את זכרון הראייה הראשונה.

* המאמר פורסם בהד הון חוברת א' כסלו, תשמ"ד.

האמנית רות צרפתי היא אמנית כזאת. בהקדמה לספר שיצא לא מכבר²⁰, מספרת האמנית חלום: "מצאתי באדמת הגינה את קלשון החפירה של אבא. אני חופרת ועודרת בו בגינה ומעלה מתוכה רגבי-עפר גדולים ודשנים. אני שואלת את עצמי, איך זה שעד כה לא השתמשתי בקלשון הזה, והוא כלי פלא מאין כמוהו. אני רואה לפני שטחי אדמה חדשים ובלתי מעובדים והם — רחבים מכל מה שראיתי עד כה". באיורי הספרים של רות צרפתי לשירי משוררים כמו נורית זרחי או ע. הלל וכן לספריה שלה, מתגשם כאילו חלומה של הציירת. היא מצליחה לחפור מנבכי הילדות חוויות שהן כמו "שטחי אדמה חדשים ורחבים", שרעננות ראשוניות, כנותם ואמיתותם החוויתית מרעידה בלב המתבונן עולם רדום וקסום חיוני וצבעוני שבעברה השני של השגירה.

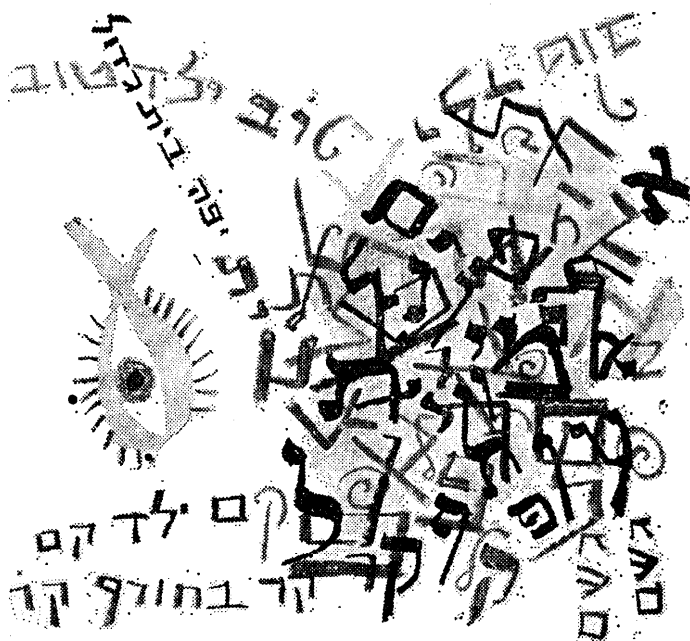
פעולה יום-יומית כגון קריאה וכתיבה מה מן המרגש עדיין טמון בה? אנשים המבלים את רוב ימיהם בפעילות זו אינם מוצאים בה אלא שיממון. אך בציור של רות צרפתי המלווה את שירו של ע. הלל "לקרוא ולכתוב"²¹, אנו טועמים את טעמה הראשוני של חוויית הקריאה ואז:

"פתאם

סוף סוף

מרגישים כמה טוב

כשיודעים לקרוא וגם לכתוב".

תמונה מס' 1 לקרוא ולכתוב

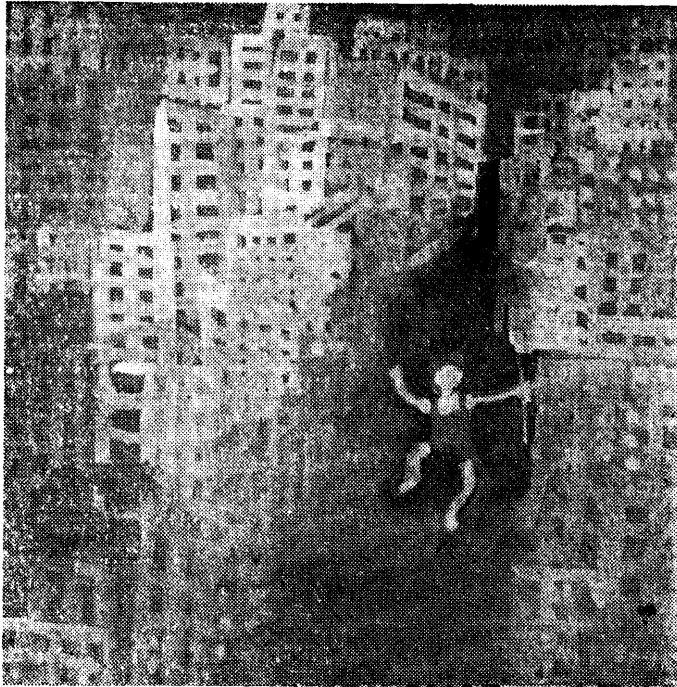
ובציור, פתאום, מתוך בליל הצורות המצופפות כמו פקעת... סוף סוף... מתחילות להיפרד צורות מובחנות של מלים בעלות משמעות וצירופי מלים מוכרים ומובנים. במרכז הציור אנו רואים אמנם פקעת עצומה של כל מיני אותיות שמתוכה, כמו קצהו של חוט מתחילות להפרד מלים ברורות. המשמעות המגולמת בצירופי האותיות היא רק הפן האחד שלהן. בעצם טמונות באותיות תמונות של ממש. ה"ע" המופיעה באיור היא עין ממש עם אישון וריסים וה"ב" איננה אלא בית, ה"א" עדיין מקרינה את קרני האלוף, ה"מ" יש בה גל כמו במיים וה"כ" היא כף וה"ו" היא וו. המלה פיל איננה אלא ציור של חיה שמנה בעלת חזק, שרק צריך להשלימו קצת ע"י הוספת רגליים וזנב. זכור סיפורו של ביאליק מתוך "ספיה" על ציורים שהיה רגיל לראות באותיות בהיותו ילד, כמוהו בעצם כל ילד חווה את חווית הקריאה הראשונה כפיענוח ציור. שנות קריאה רבות אולי סונטות לנו סנוקרת כמו זאת שסונט המלאך גבריאל לכל תינוק למען ישכח את מראות גן העדן, אך בציור כמו זה של רות צרפתי מתעוררת בנו שוב אותה חווית ילדות רעננה.

גם בנופיה של רות יש משהו ראשוני חושני מאד וגם מלא דמיון. אצלה "יוון היא כמו אמא גדולה והאיים ילדיה שיצאו לשחק במיים"¹⁷. על רקע הכחול — ירוק טורקיז ותכלת, רובץ לו חצי האי האגאי כמו גוף גדול תפוח גבעות ושזוף שמש ומסביבו האיים אף הם שזופים ותפוחים, אך קטנים וכאילו מפזזים סביב יחד עם הסירות הצבעוניות הפזורות כמו צעצועים בתוך המיים. התחושה הראשונית של נוף זהוב, שחום, של איזור הים התיכון שיש בו מרכותו של בעל חיים גדול ועצל הרובץ על בטנו ומפנה לעומתנו את גבו הרחב ואת אחוריו הרכים. "בתי האיים הקטנים מצטופפים על מורדותיו ומביטים אל הים בעיניים — חלונות". "הכל מסביב בוהק והלבן ניגר מן הקירות ונוזל בין אבני המרצפת". תחושת הלובר הבוהק בשמש הים תיכונית הזוהרת בולט בכל דף וממש ניגר ממנו לתוך צבעי הכחול של שמיים ומים שנעשים דהויים ובהירים יותר.

הציור בצבעי המים נותן את תחושת השקיפות, הבהירות, האור שבנופיה היס-תיכוניים של יוון ולא רק של יוון אלא גם של ארץ-ישראל.

כמי שגדלה בגן של אבא שהיה כמו תמונה ממוסגרת²⁰, כמי שהתרגלה לראות מבעד לחלון הפתוח "חמדת הירוק והסגול, להבחין בכתמי הכתום והצהוב אל מול השטחים האדומים והוורודים והחלמון, אשר נשפך בערוגות הוורדים, לראותם אלו מול אלו בהרמונית צבעים מושלמת תואמת להפליא...", כמי שהרגישה תמיד שכל "פיסה קטנה אחת כזו של אדמת-בור שקקה אין סוף יצורים זעוריים ומופל-אים", כמי שחוותה כל אלה בילדותה ממשיכה רות צרפתי להעביר בציוריה חוויות נוף רעננות לפליא. שפע הצבעים, הטכסטורות, רחש הצמיחה, הפריחה ושקיקת החיים נמסרים לפעמים בצבעי פנדה עזים, לפעמים בצבעי מים עדינים, לפעמים בנופי עיר⁸ ולפעמים בנופי כפר⁸.

כמעט בכל ציורי הנוף של רות צרפתי קיימת ערבוביה של התרשמות חזותית ושל חוויה רגשית המלווה אותה. למעשה מתמזגות שתי החוויות זו בזו עד שאין

תמונה מס' 2
פס על כל העיר

להפרידן. למשל הציור המלווה את השיר "פס על כל העיר" מתאר רחוב העובר בין בתים קובייתיים כחולים ורודים לבנבנים ירקרקים. הצבעים, שוב צבעי מים, מתמזגים זה בזה ומטשטשים קצת את צורת הבתים הברורה. הרחוב הופך בציור למעין נהר של צבע. בתוך הצבעוניות העדינה מרחפת לה דמות של ילד ומעברו השני של הדף פס צבע אדום בולט, חוצה את הדף במקביל לקומפוזיציה של הדף שממול. הניגוד בין הקו הנראה קונקרטי כל כך, למרות היותו המצאה ציורית מופשטת לבין ציור הבתים הסולידיים כביכול, אך בציור זה מתפשטים מגשמיותם ונמוגים לתוך הרקע הצבעוני, מבטא בצורה נפלאה את התחושה המוזרה התוקפת אותנו למראה נופי ילדות. לפעמים זכרון המשחק, התחושה הפיזית ממש של מקום המחבוא, של מגע החבל, או של היד האוחזת במקל ומדלגת על פני סורגים, עזה בהרבה מזכרון הבתים, הגדרות ואפילו החברים איתם שחקנו. לכן אין בתי העיר של רות צרפתי מיבנים מוגדרים ביותר, אלא מין הרמוניה צבעונית המזכירה צלילי לים רחוקים.

בציור אחר באותו ספר "כשהשמש בוכה", אנו רואים את אותה התערובת של קילוחי מיים הניגרים על שטח שקוף וחלק ומאידך הדימוי הפיוטי הנפלא של המראה המחוק של שמש רטובה המנוגבת ברישול בכף יד לא נקיה, "נזילות" של קילוחי מים הניגרים על שטח שקוף וחלק ומאידך הדימוי הפיוטי הנפלא של נורית זרחי בהמחשתה של רות צרפתי:

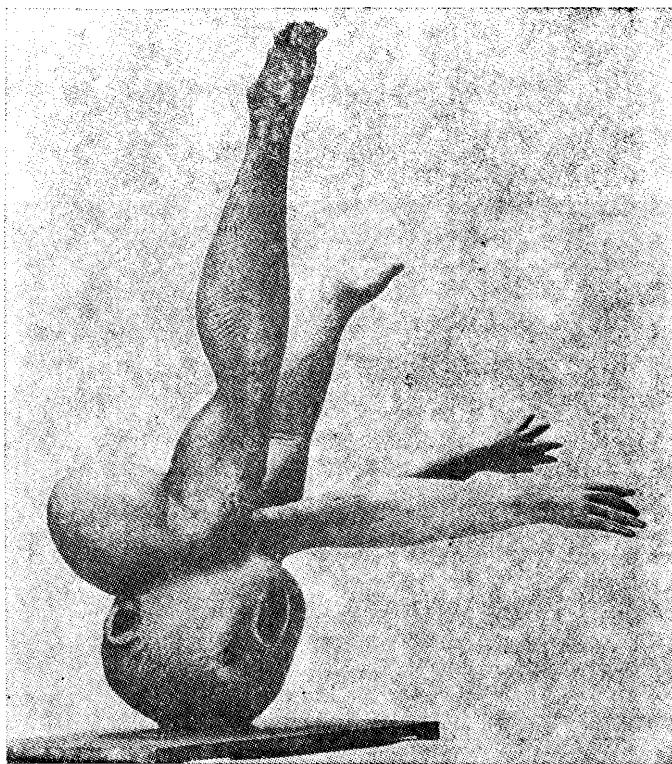
"כשהשמש בוכה"
אני מנגב לה את הלחי
כמו מנהרה בתוך הבכי,
ומה נחשף?"

במנהרה שבתוך הבכי נחשפים מעברה האחד של השמש הבוכה, פנים חולמניים של ילדה ובעברה השני, נוף קסום, זוהר בצבעים בהירים ומכוסה בצבעים כהים. זכרון מרמתוק של רוגע, חום ונעימות הצף ועולה מתוך הבכי העצוב.

לא רק בנופים, גם בחדרים זנוחים, בכלי-מטבח וכמובן בשמי העננים מתרחשת התחיה, ע"י עירוב החוויה הדמיונית בעולם המראות. לפעמים נדמה תוך הסתכלות לציורי רות צרפתי שהיא חיה באמונתה מעין עולם סינקרטיסטי, בו הדומם, הצומח, החי, הילדי והבוגר דומים זה לזה וחדורים אותה רוח. בספר "הגן"²⁰ מסופר חלום הממחיש במלים את מה שאנסה בהמשך להראות בתוך הציורים והפסלים. מתוך חלום: "לא הרחק מכאן אני רואה את עץ הדובדבן, פירותיו מוזרים והם דומים לבקבוקים, פיסות נייר לבנות דבוקות לבטנם ועליהן מודפסות שורות שורות של אותיות שחורות. מכל הגן עולה יופי מוזר... אני רואה... בקבוק גדול וירוק שבטנו עגולה ופחושה. אני מרימה את הבקבוק בשתי ידי ומבחינה בכעין ידיים צומחות לו מזה ומזה. על חלקת חזהו ניבטות פטמות זעירות ועל שיפולי בטנו מסתמנות וצומחות כעין רגליים. ובעודני מחזיקה את הבקבוק בזרר-עותי, הוא נהפך ומשתנה לפסל אשה הדומה להפליא לפסלי הנשים שפיסלתי בעת האחרונה. והוא משתנה לנגד עיני עד שנהפך לתינוק. התינוק מפזז בזרועותי בשמחה מניע רגליו לכאן ולכאן כמו מוסר עצמו לי... ואני מאמצת את התינוק בחוזקה אלי וחשה במתיקות רבה הניגרת ממנו המציפה אותי... ואני יודעת אל-נכון שהבקבוק הזה ניתן לי מאבא". ממש כמו בחלומה, כך גם בציוריה של רות צרפתי קיימת מעין מטמורפוזה מתמדת של הדומם והצומח למשהו חי ילדי ואנושי.

כדי לעמוד על האופי הזה של יצירתה, אני מעדיפה להתייחס לסידרת פסלים של רות שנושאים תינוק — ילדה — נערה.

בניגוד לאיורים שבהם מוכתב כביכול נושא היצירה ע"י הסופר, הרי סידרת הפסלים חושפת את עולמה הפנימי של האמנית ללא שום קשר לזולת. כאמור נושא הסידרה הוא התפתחות הילד, אך למתבונן מתברר מהר שלא מדובר רק בילד. בפסל "תינוק" מ-1970, על כן נמוך הנוגע כמעט ברצפה, אנו רואים מעין ראש גדול של תינוק. מראש זה צומחות הגפיים הפשוטות לכל העברים. הידיים וה-

תמונה מס' 3

פסל של תינוק

רגליים מתפרשות לצדדים כמו ענפים ופרחים הנובטים וצומחים מגלעין ענק, מפרפרים בחלל וממלאים אותו תנועה וחיים. התינוק בפסל זה מופיע כתערובת של ילד-צמח, ילד נבט. ב"קומפוזיציה על נושא ילדה פסל ברוזה" מ-1968 רואים כאילו שלב נוסף בהתפתחות. בליל האברים המתפשטים לכל צד, כאילו הסתדר, התמתח כלפי מעלה ועתה בין פיגומי הגפיים המתוחים אל-על מטפס הגוף הקטן והראש הגדול מעלה, מעלה כמו על סולם. בפסל "דמותה של נערה" מ-1969 מתגבשת הדמות למשהו בעל אופי אנושי ואפילו נשי, בעל שוקיים מתעגלות, מתנייים מודגשות ואולי אפילו שדיים. עדיין נישא הראש אל-על בין שתי זרועות פשוטות למעלה, אך מראה האשה גובר כאן על כל אסוציאציה חזותית אחרת. בפסל אלומיניום מ-1970 שוב מתערבבים כל המראות ביחד — בפסל "חגית של פרחים" — כאן לפנינו מעין "ילדה, פרפר, פרח, או סתם צורה שהיא תערובת של כל אלה, כמו לקוחה מחלום הגן המצוטט קודם.

למעשה, כל המאפיין סידרה זו, מאפיין את ציוריה של רות צרפתי, ביחוד אלה המופיעים כאיורים לשירי נורית זרחי וע. הלל. ייתכן מפני ששירים אלה מזמינים לעצמם השלמה בציורים דמיוניים.

שיר של נורית זרחי האומר: "העשבים בצד הדרך הם השער הירקרק של המלכה הישנה"⁹ ממש מזמין ציור של דמות נשית שפניה פרח ושערה צמחים. או שיר אחר מאותו הספר על המרבד: "מרבד יקר והוא היה שטוח בארמון הצאר ושם פסעו עליו רגלי רוזנים והנסיכות ובלילות רקדו עליו גם שפחות", גם הוא מזמין את תמונות הנסיכות והמשרתות הנראות כחלק ממארג השטיח, או אולי להיפך, אין ארמון הצאר קיים — אלא כמארג צבעוני שרק בו עדיין מרקדים הנסיכים והמשרתות.

שיר של ע. הלל "כשדודי שמחה מתגלח" הוא מעין קריצה לקורא הצעיר, בה קורץ הילד השובב המסתתר לא רק מאחורי הדלת, אלא בתוך גופו הבוגר של הדוד. הדוד שמחה מדבר, מתלוצץ, מגדף את עצמו ו"לפתע — הופ

תמונה מס' 4

כשדודי שמחה מתגלח

אלי יסב... הא קוף יצאת מן הראי סוף סוף ?

בהשתקפות הלגלגנית ממחיש הדוד את שהילד חש כלפי המבוגר ועשיותיו "הר-ציניות", והוא רומז גם כמה אמיתי ורציני באמת משחקו הבדוי של הילד. בציורים של רות צרפתי מופיע הדוד שמחה למרות הקרחת והקמטים, הכרס והסנטר הכפול, כילד מגודל. דמות תמימה, בעלת חיוך שובב ועיניים צוחקות, דמות המזכירה מאד את הדיוקנאות המפוסלים והציורים של אביה של הציירת.

היופי המיוחד בציוריה מלאי הדמיון של רות צרפתי שיש בהם לא רק מראשוניות החוויה, אלא גם סגנונם מאד מזכיר את ראשוניות ציורי ילדים. בציורי הפנדה העזים מושקע מרץ וטמפרמנט בכל קו, בדומה לציורי הילדה חגית שאחדים מציוריה מופיעים גם כן לצד ציוריה של רות. הדמיון כאן איננו מתבטא בצורת הציור, אלא בשמחה המורגשת בכל משיכת צבע עזה על גבי נייר לבן, משיכה המשאירה אחריה עקבות צבעוניים, עליזים, וממריצה את המצייר לשרבט ולקשקש במרץ.

גם מהצבעוניות הבלתי מרוסנת של כתומים וסגולים, אדומים וירוקים, צהובים וורודים, מנשבת אותה רוח שמחה של צבע חזק ונקי המרוח על פני הדף בקו "שמן" ובקשקוש עליז. מספיק אם נדפדף בספר זה⁸ ונשווה את קויו וצבעי "הגברת" של חגית בשיר "שתי חברות משוחחות", לציור זנבה המרהיב של בת היענה, של רות, מן השיר "ציפור משונה" — כדי שנעמוד על הקירבה הנפשית בין שתי הציירות המתבטאת "בכתב היד" שלהן ובצבעוניות.

אך לא רק באלה מתבטאת הקירבה. ידוע שהילד מדגיש ומגזים בציוריו את מה שנראה לו חשוב. כאשר הוא מצייר את המשפחה הוא נוטה לצייר את הדמויות לא לפי קנה מידה אובייקטיבי של גודלן היחסי, אלא לפי חשיבותן בעיניו ולפי היחס שיש לו אליהן.

אם נחזור לציור "הגברת" של חגית נראה מיד שהמאפיין את הגברת הוא לדעתה, או לפי הרגשתה כובע גדול, ענק, רחב שוליים, סל המגיע עד הברכיים. שמלה ארוכה עם שובל, וכמובן חיוך רחב ופורח על הפנים. הפריטים החשובים שמנתי מוגזמים מאד בציורה של חגית ואנו רואים שרות חוזרת ממש על אותו ציור, כאיור לשיר של נורית זרחי "גיליתי חתולה בסבך"⁹. אין כאן העתקה מיכנית של ציור הילדה, ראשית מפני שהראשון הוא ציור פנדה והשני בצבעי מים. ציורה של רות הרבה יותר פיוטי, הן בגלל המדיום (צבעי מים) והן בגלל שביל החלב האדום, המושך כחבלי קסם את החתולה אל הילדה-הגברת, אבל ההגזמות ועיוות הפרופורציות לקוח ישר מציור הילדה.

גם בציור המלווה את השיר "לו היתה לי טבעת"¹⁰ מוגזמת היד הנושאת את הטבעת, כדי שכולנו נדע "שלו היתה לי טבעת עם אבן מוטבעת הייתי רוחצת ידיים כל פעם".

- בסורים, בטוח, אתחפש לגברת.
 - יתורט זה קריא. גם שקנה גם.
 - לכדי מקבלש את פעם אנלא עוברת:

- קשקש בנפרורים זה מסתן!
 - מבקרים אני בנראי-קשתות. גם מרעם;
 - קשתותה לי. או אתן לך שוקלבל!
 - אני לא אתחטן, אולי, את פעם.
 - אין שמינו קדברות נחמד!
 - אז טוב שיש לי חברת שקוראים לה טעה.
 - ומפלא שקברתי שקנה טל!
 - חברה שלי, אין טובה קמנה!
 - וחמדותי - בקליל!

תמונה מס' 5

בפורים בטח אתחפש לגברת

למעשה, אם הייתי רוצה להיזקק ללשונם של מבקרי אמנות, הייתי יכולה לומר שרות צרפתי משתמשת בקו, בצבע ובעיוות, כדי להבליט את המשמעות הסוביקטיבית של המראות. באופן זה אפשר ודאי לסווגה אל הציירים האכספר-סיוניסטים החוזרים כיום למודה.

נראה לי שכל נסיון קטגוריזציה עלול לפגום ולטשטש את המיוחד והחד-פעמי בעולמה הרוחני-ציורי של רות צרפתי אותו ניסיתי להסביר בכל שנאמר עד כאן. ובכן, מה באמת מוסיפים האיורים של רות צרפתי לתמליל? האם יפים הם לקורא הצעיר? במיפגשים הרבים שנזדמן לי לקיים עם הורים, גנות ומורים נשמעת לעתים הטענה שאמנם ציוריה של רות צרפתי יכולים לקסום למבוגרים המבינים את רזי הציור המודרני, אך ספק אם יש בהם כדי לענות לצרכיו של הילד. כאשר אני מנסה לעמוד על טיבם של ה"צרכים" האלה, אני נתקלת בטענה שהילד צריך ציור "יפה", ויפה הוא היפוכו של ה"מקושקש", רצוי ציור חלק ב"צבעי גלידה" פסטליים בסגנון "ריאליסטי", זאת אומרת משהו פלקטי לגמרי, מורגל ונדוש, שכל לחלוחית של חוויה נסחטה ממנו והשבלונה שלו נעשתה ברבות הימים מוכרת כל כך, עד שהיא נראית לרבים יותר ריאלית מן הריאליה.

אין מקומו של מאמר זה לדון בתיפקודו של האיור מבחינת סיפוק צרכי הילד. מאמרים על נושא זה נכתבו וודאי ייכתבו עוד. ברצוני לעמוד כאן רק על צורך אחד שיש לילד ושציוריה של רות צרפתי מספקים אותו, והוא הצורך באישור. בכל יום בגן ובכיתה עוסקים הילדים בציור, בדרך כלל באופן ספונטני וללא הכוונה. בסוף היום אוספת הגננת את ציורי הילדים, לפעמים לתוך תיק, ולפעמים היא תולה אותם לקישוט קירות הגן. בדרך כלל היא מציינת בפני הילדים כמה היא מרוצה מעבודתם וכמה יפים הציורים שלהם. במשך זמן מה מאמינים הילדים בתום לב למחמאות הגננת ורואים בהן אישור כנה ליצירתם, אך במשך הזמן, כאשר הספרים הנקנים לספרייה והתמונות הנקנות לקישוט החדרים, בכולם תמונות שונות משלהם, נוטות יותר לסוג ה"חלק" ב"צבעי גלידה" וכן לסוג ה"ריאליסטי" — ובכן, במשך הזמן לומדים הילדים את האמת... לפחות את האמת על טעמה של הגננת... הם לומדים שהגננת אוהבת ומעריכה ציורים שונים מציוריהם. הם לומדים שהציורים שלהם יפים בעיני הגננת מפני שהילד "התעסק" בהם כל הבוקר ואולי מפני שהם פשוט יפים לגיל 4—7, אבל אין בהם שום יופי שיכול להאיר את עולמו של המבוגר.

ברשימה זו רציתי להצביע על ייחודם של ציוריה של רות צרפתי בשני תחומים, האחד הקשור בעולמו של המבוגר והשני הקשור בעולמו של הילד. רציתי להראות שבעולמו החזותי הציורי של הילד יש הרבה יופי אמיתי, רענן, יופי המבוסס על חוויה עזה, הבא לידי ביטוי בקו, בצבע ובצורניות מיוחדת ואופיינית. רציתי להראות שגם בציוריה של רות צרפתי אפשר למצוא עולם חווייתי עשיר זה והוא בא לידי ביטוי הן בנושאי הציורים והן באופיים הציורי. ועוד רציתי להוסיף שבציוריה יכול למצוא הילד אישור מגובש ומנוסח היטב לגישושי הספונטניים, והמבוגר יכול למצוא בהם משהו מטעם ילדותו הנשכחת.

ב י ב ל י ו ג ר א פ י ה

1. מ. פרוסט — בעקבות הזמן האבוד (תרגום זמורה). מחברות לספרות, עמ' 50—52.
2. רות צרפתי — חושחושיית. עם עובד, 1964.
3. רות צרפתי — 10 סיפורים לקטנים. הקיבוץ המאוחד, 1964.
4. רות צרפתי, ע. הלל — דודי שמחה. הקיבוץ המאוחד, 1965.
5. רות צרפתי, ע. הלל — אותי לראות אף אחד לא יכול. מסדה, 1967.
6. רות צרפתי, ב. תמוז — חיי הכלב רוזי. דביר, 1971.
7. רות צרפתי, ע. הלל — קול דודי שמחה. הקיבוץ המאוחד, 1972.
8. רות צרפתי, נ. זרחי — פס על כל העיר. מסדה, 1975.
9. רות צרפתי, נ. זרחי — כף עץ וקדרה שטוחה. מסדה, 1976.
10. רות צרפתי, ד. עומר — קין והבל. ליון אפשטיין, 1976.
11. רות צרפתי, י. שביט — יותם והיפופוטם. יריב, 1977.
12. רות צרפתי, מ. סנונית — טל ומיה וכל החבריה, 1977.
13. רות צרפתי, ב. טנא — אלה תולדות מור. ספרית הפועלים, 1977.

14. רות צרפתי, נ. זרחי — משושים. מסדה, 1977.
15. רות צרפתי, נ. זרחי — ישנונה. כתר לי, 1978.
16. רות צרפתי, נ. זרחי — אלף מרכבות. ספרית הפועלים, 1979.
17. רות צרפתי — אל אי החתולים אשר ביוון. עם עובד, 1980.
18. רות צרפתי, שבביס זינגר — גבורת האור. ספרית הפועלים, 1981.
19. רות צרפתי — שלוש משאלות. ספרית הפועלים, 1981.
20. רות צרפתי — הגן, פרק אחד מחייו של אבא. מסדה, 1982.
21. י. שוארץ — הקשרים בין התמליל והאיור בספרות הילדים. הדהגן, כרך ל"ח, תשל"ד.
22. שרף ולטר — סיפורי תמונות מודרניים, הצרכים הנפשיים של הקורא ותשובות הזמן. יד לקורא, כרך י"ב, 1971.

וכל סיפור נעים — (המשך מעמוד 23)

לא כאן המקום לדון בהרחבה אילו דרכים ראוי לנקוט כדי לקרב את עגנון וסיפוריו אל הקורא-אים הצעירים; אבל אין ספק, שיצירתו של סופר-אמן זה גדולה ומיוחדת כל-כך, ומעשירה כל-כך את הקורא, עד שיש לגסות כל דרך אפשרית כדי להביאה אל הילדים והנוער. ספק אם עיבוד והתאמה, והירים ככל שיהיו, הם הדרך הנאותה, מה גם שעגנון עצמו התנגד לכל שינוי בסגנונו. צדק איפוא מי שאמר, כי "דווקא השוני הלשוני הייחודי של עגנון בחלק מסיפוריו הוא אשר עשוי למשוך את עינו ולבו של הקורא הצעיר במקוריותו, באקזוטיקה שבו"².

לא אוצר-המלים מקשה על הקורא הצעיר, כי אם צירופיהן הופך לעתים את הידוע לבלתי-ידוע, וייחוד זה אין בו כדי להרתיע את הקורא המבקש לטעום טעמה של לשון עשירה וגבוהה יותר משפת היומיום הרגילה והשיגרתית. אותם קוראים, שהוכנו מראש למיפגש עם יצירת עגנון ידעו להתמודד עם סגנון סיפוריו; ובאביב תשמ"ב ישבתי בקהל צופים מופתעים, שהיו עדים להתלהבות הכנה, שבה קיבלו ילדים בני שמונה, תשע ועשר את המחזה "ש"י מעגנון", שהכיל כמה מסיפוריו הקצרים ("הפרוטה", "מעשה העז", "ציפורי" ועוד); היתה זו חוויה שעוררה בלב רבים מהם רצון להכיר מקרוב גם את עגנון שבכתב. ונער כבן עשר, שיטול אחר-כך לידי סיפור כגון "המטפחת", אי-אפשר לו שלא יתענג ממקרא שורות פשוטות-לכאורה, בעלות ייחוד וספוגות נוי כגון אלו:

כל אימת שחזר אבא מן היריד הביא לנו דורונות הרבה. חכם גדול היה אבא והיה יודע לכוון למה אנו מתאוים והיה מביא לנו. או אפשר שכעל החלומות היה אומר לאבא מה שהראה לנו כחלום ומביא לנו. לא כל הדורונות נתקיימו בידינו. כדרך כל הפצי העולם הזה לא היה להם קיום. אתמול היו ידינו משתעשעות בהם והיום הם מוטלים באשפה. אפילו פידורי הנאה נתקרע, שעל כל דבר שהיה לי לעשות הייתי פותחו ושואל בעצתו, לכפרף לא נשתירו הימנו אלא שמות. אבל מתנה אחת שאבא הביא לאמא נתקיימה שנים הרבה, ואפילו לאחר שאבדה לא אבדה מלכי ועדיין אני הוגה בה כאילו היא קיימת.

המתנה שהעניק ש"י עגנון לספרות-הילדים שלנו תוסיף להתקיים תמיד, רעננה כביום גתינתה.

אוריאל אופק

2. שם, עמ' 158.